מז: נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

משיסתום הגולל. פי' הקונט' הוא דף הנתון לתרון לכסוי ואותו שבדפנות קרוי דופק והקשה ר"ת דאמרינן בפ' מי שמתו (ברכות דף יט:) דת"ר מלגזר ברבי לדוק מדלגין היינו על גבי תרונות לקרמת מלבי ישראל ואי כיסוי תרון הוא גולל הא קא משמע דקא דרשינן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עב.) וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק ואפי' הוא עמון בתרן דכיון דגולל מטמא באהל טומאה בוקעת ועולה ויש מפרשים אע"ג דגולל מטמא באהל מ"מ היו יכולים לדלג ולטמאות עצמן מגולל כדאמרינן במסכת שמחות (פ"ד) כל שאין המיר מגלח עליה אין כהן מוחזר עליה ואומר ר"ת דמשבשתא היא דהא רביעית דס לאין המיר מגלח עליה וכהן מוחזר עליה [1] ואין זו קושיא דשם טומאה בעי למימר במסכת שמחות דעל חלי לוג דס נזיר מגלח ולא אתא למעוטי מגלח כליס הטוגעים במת דאין נזיר מגלח ואין כהן מוחזר ועוד קשה לר"ת דמדמרבינן ליה מעל פני השדה משמע שהוא מגולה ופתם כיסוי תרון טמון הוא ויש מפרשים דלא מרבינן ליה כיסוי תרון לשם גולל אלא כשהוא מגולה ולא כשהוא טמון והשתא ניחא ההיא דמדלגין היינו ומיהו קשה דאמרי' בפ"ק דעירובין (דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו גולל לקבר ואין דרך לעשות כיסוי תרון מבעלי חיים ומיהו אשכחן דמיירי הש"ס בדבר שאינו הוה בפ' בהמה המקשה (חולין דף ע.) הדביק שני רחמים יצא מזה ובכגון זה ומפרש ר"ת דגולל היינו אבן גדול מלשון וגללו את האבן (בראשית כט) שמניחין על הקבר לסימן והיא מלבה דכתיב (שם לה) היא מצבת קבורת רחל ואותן האבנים שמניחין בגלדין שהאבן גדולה יושבת עליהם שלא תכבד על המת נקראין דופק ויש קושר בהמה לסימן עד שימלא אבן פן יאבד מקום הקבר והיא דמדלגין לא היה שם מצבה וכ"ת היכא דליכא גולל מאימת חיילא אבילות מ"מ חיילא משיסתום הקבר בהוייתו [2]: **איתיביה** החוצב קבר. פ"ה דסלקא דעתך דהוא הדין לגורך אחר והיינו טעמא דלא בעי למימר משום כבוד אביו כדלקמן דאי במחובר לא מיתסר כלל בעלמא משום כבוד אביו אין לאסור:

מאי טעמא לא גמר מעגלה ערופה. תימה כי גמר נמי מעגלה ערופה הא אמר ר' יוחנן בפרק אותו ואת בנו (חולין דף פב.) עריפתה אוקרתה ורבא פסיק [3] כר' יוחנן בר משלש ועוד הקשה ריב"א אמאי לא קא אמר ורבא מ"ט לא אמר כאביי דבהאי לישנא רגיל הש"ס בכל דוכתא ויש לפרש דהכי קאמר מ"ט לא גמר מעגלה ערופה לטעמייה וכן אביי מאי טעמא לא גמר מעבודת כוכבים עלמה שאסורה מיד מיהו פירש הקונטרס דעבדו שם לא מיירי בעבודת כוכבים: לאחר שמת: **דומנה.** שהזמינו לכך ונקרא שם המת עליו: **מילתא היא.** משמשין כאילו כרכו בו: **שם שם.** במריס כתיב (במדבר כ) ותמת שם מריס ותקבר שם וכע"ז כתיב (דברים יג) אשר עבדו שם הגויים: **עגלה ערופה בהומנה מיפסרא.** דקי"ל ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה בקדושין (דף מ.) ובכריתות (כה.): **ע"ז בהומנה לא מיפסרא.** להדיוט דתניא בתוס' ע"ג (דף מד:) האומר בית זה לע"ז שור זה לע"ז מותר שאין הקדש לע"ז: משמשין

הרוגי מלכות. הני דעובדי כוכבים: **הרוגי כ"ד.** עיר הנדחת: **מיפה וקבורה בעינן.** אם נקברו מכפרת מיתתן עליהן ולעולם טעמא דקדשי עיר הנדחת משום דהואיל ונדחו ידחו הוא: **רב אחי אמר.** לעולם לא בעינן עיכול הבשר אלא לערא דמיכוה הקבר פורתא וטעמא דלא היו מתאבלים משום דאבילות מסתיימת הגולל חיילא כדתניא באלו מגלחין [4]. גולל הוא הדף הנתון על האדון לכסוי ואותן שבדפנות קרי להו דופק: **הואיל ונדחו.** שלא נראו להתאבל בשעת התחלת אבילות ידחו אף לאחר מכאן. ואע"ג דגבי קובר את מתו בדגל תנן (מו"ק דף יט.) מונה שבעה אחר הדגל ולא אמרי' הואיל ונדחו ידחו התם לא אידחו להו לגמרי שהרי עשקי רבים מוהג בדגל שמתמנין אותו כל הדגל כדאמרינן התם (כ.) כל שהוא משוס עשקי רבים אין הדגל מפסיקן: **אי הכי.** לענין קבורת אבותיו למה לי להמתין עיכול הבשר: **משום דלא אפשר.** ליטלו משוס דנבקע כריסו ומסריח: **לאיתשמא כם יומא.** ביום ראשון שלה והן מתרפאין באותו עפר: **אמרו ליה לשמואל.** משוס דמת וכל [5] הנך הנקבר בו איסורי הנאה ניהנה דגמר שם שם מעגלה ערופה כדלקמן: **יאות עבדין.** כדמפרש לקמן שהקרקע אינו נאסר: **ע"ז לא מיפסרא כמחובר.** לקרקע דכתיב אלהיהם על ההרים [6] ולא ההרים אלהיהם: **המוצא קבר לאביו.** משמע: **לא יקבר בו.** הכן עולמית דכיון דהוחזן למת נאסר בכל הנאה. וקס"ד דה"ה נמי אם מצאו לצורך אים אחר ואורחא דמילתא נקט: **בקבר בנין.** שבנאו למעלה מן הקרקע (והוי תלוס) דכוותיה בע"ז בית שבנאו מתחלה בע"ז אסור דתלוס ולבסוף מיבני הוי תלוס לענין ע"ז וקבר נמי איתקש לע"ז: **קבר חדש.** ולא למת החוחן אלא חצבו סתם ולבשימות לו מת יקברנו בו: **שלשה קברות.** חלוקים בהלכותיהן: **קבר הנמצא.** כגון שהוא חדש ויודע בעל השדה שלא נזה מעולם לקוברו שם ובגזילה נקבר שם: **קבר הידוע.** שנקבר שם מדעת בעל השדה: **וקבר המזיק את הרבים.** שקבור במקום הילוך רבים ומטמאין באהלו: **מוכר לפנותו.** שלא קנה את מקומו: **מקומו עסור.** שאע"פ שגזרו טומאה על הקברות ואע"פ שביטלו משם לא גזרו על זה ובהגאה נמי מותר ואע"ג דאיסורא דאורייתא הוא דאין תורת קבר עליו: **מקומו טמא.** גזירה דרבנן היא שגזרו טומאה עולמית על הקבר כדי שלא יפנוהו: **קבר המזיק את הרבים.** ניתן רשות לפנותו מפני נזקו של רבים: **פינהו מקומו עסור.** דלא גזור עליה מפני הנזק ומיהו אסור בהגאה דאיסורא דאורייתא הוא ולא פקעא: **אם מלוה קנה מקומו.** מתנאים הוא שהתנה יהושע בכניסתן לארץ בפרק מרובה (כ"ק דף פא.): **האורג בגד למת.** משמשין

מלכות להרוגי בית דין הרוגי מלכות כיון דשלא בדין קא מיקטלי הויא להו כפרה [7]**הרוגי בית דין כיון דבדין קא מיקטלי לא הוי להו כפרה תדע דתנן לא היו קוברין אותו בקברות אבותיו ואי סלקא דעתך כיון דאיקטול הויא להו כפרה ליקברו מיתה וקבורה בעינן מותיב רב אדא בר אהבה לא היו מתאבלין אלא אוננין שאין אנינות אלא בלב ואי סלקא דעתך כיון דאיקבור הויא להו כפרה ליאבלו בעינן נמי עיכול בשר דיקא נמי דקתני נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן שמע מינה רב אשי אמר** [8]**אבילות מאימתי קא מתחלת** [9]**מסתיימת הגולל כפרה מאימתי קא הויא מכי חזו צערא דקברא פורתא הלכך הואיל ואידחו ידחו אי הכי למה לי עיכול בשר משום דלא אפשר קבריה דרב הוו שקלי מיניה עפרא לאישתא בת יומא אתו אמרו ליה לשמואל אמר להו יאות עבדין קרקע עולם הוא** [10]**וקרקע עולם אינה נאסרת דכתיב** [1]**וישלך את עפרה על קבר בני העם מקיש קבר בני העם לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים** [2]**במחובר לא מיתסרא דכתיב** [3]**אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם על ההרים הרמים על ההרים אלהיהם** [4]**ולא ההרים אלהיהם הכא נמי במחובר לא מיתסר מיתיבי** [5] [6]**החוצב קבר לאביו והלך וקברו במקום אחר הרי זה לא יקבר בו עולמית הכא במאי עסקינן** [7]**בקבר בנין תא שמע** [8]**קבר חדש מותר בהנאה הטיל בו נפל אסור בהנאה** [9]**הכא נמי בקבר בנין תא שמע** [10]**נמצא אתה אומר שלש קברות הן קבר הנמצא קבר הידוע קבר המזיק את הרבים** [11]**קבר הנמצא מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה** [12]**קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה** [13]**קבר המזיק את הרבים מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה** [14]**הכא נמי בקבר בנין וקבר הנמצא מותר לפנותו דילמא מת מצוה הוא** [15]**ומת מצוה קנה מקומו שאני מת מצוה** (ו) **דקלא אית ליה איתמר האורג בגד למת אביי אמר אסור ורבא אמר מותר אביי אמר אסור** [16]**הזמנה מילתא היא ורבא אמר** [17]**מותר הזמנה לאו מילתא היא מאי טעמא דאביי** [18]**גמר** [19]**שם** [20]**שם מעגלה ערופה מה עגלה ערופה בהזמנה מיתסרא האי נמי בהזמנה מיתסרא ורבא גמר** [21]**שם** [22]**שם מעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים** [23]**בהזמנה לא מיתסרא אף הכא נמי בהזמנה לא מיתסרא ורבא מאי טעמא לא גמר מעגלה ערופה אמר לך** משמשין

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שפב סעיף מ:
מג ב מיי' פ"ח מ"ל שם הלכה כ סמג שם טוש"ע יו"ד סימן שפב סעיף ח:
מד ג מיי' פ"ד שם הלכה י סמג שם טוש"ע יו"ד סימן שפד סעיף ח (וסי' שסח סעי' ח):
מה ד מיי' פ"ח מהלכי עכו"ם הלכה ח סמג לאוין מו טור שו"ע יו"ד סימן קמה סעיף ח:
מו ה ו מיי' פ"ד מהל' אבל הלכה כ סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שפד סעיף ז:
מז ז ח מיי' שם הלכה ח יח טוש"ע שם סעיף ח:
מח ט י מיי' פ"ח מהל' טומאת מת הלכה ה סמג עשין רלח טוש"ע יו"ד סימן שסד סעיף כ:
מט כ מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ה:
נ ל מיי' פ"ד מהלכות אבל הלכה יז טוש"ע שם סעיף ח:
נא מ מיי' פ"ח מהלכות טומאת מת הלכה ז טוש"ע שם סעיף ג:
נב נ מיי' פ"ד מהלכות אבל הלכה כח סמג עשין כ טור ושו"ע יו"ד סימן שמט סעיף ח:
ס (מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל' ד ופ"ז מהל' עו"ז הל' טו טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ון):

רבינו חננאל

ונשתפה הואיל ונדחה ידחה: **קבריה** דרב הוו שקלי עפר מיניה לאישתא בת יומא ואמר שמואל שרי דקרקע אינה נאסרת שנאמר וישלך את עפרה אל קבר בני העם מקיש קבר בני העם לע"ז מה ע"ז במחובר לא איתסר (אף ה"נ במחובר לא איתסר) ואותבינן עליה מהא דתנינן החוצב קבר לאביו וקברו במקום אחר לא יקבר בו עולמית הנה נאסר כמחובר ורתי' האי קבר בנין הוא והבנין הוא שנאסר אבל הקרקע ונעפרו לא נאסרו וכן דחה (הא דתניא) בקבר חדש מותר בהנאה השליכו בו נפל אסור בהנאה בקבר בנין ח"ש ג' קברות הן קבר הנמצא מותר לפנותו ולא חיישינן דילמא מת מצוה הוא רמת מצוה קלא איתליה פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה קבר המזיק לרבים מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה הכא נמי בקבר בנין: **איתמר** האורג בגד למת אביי אמר אסור הזמנה מילתא היא דגמר שם שם מעגלה ערופה וערפו שם את העגלה בנחל מה עגלה נאסרה אף צרכי המת בהזמנה נאסרו רבא אמר הזמנה לאו מילתא היא

מסורת הש"ס

(ו) כתובות ד: מו"ק ט. (שבת קנב). (ב) ע"ז נד:. (ג) [שם מה.]. (ד) [לקמן מח.]. (ה) [שם]. (ו) [תוס' ע"ז]. (ז) [ערוכין יז. כ"ק פא. סוטה מה:]. (ח) [ברכות כג: לקמן מח. מגילה יט: מעמאות לד:]. (ט) [ע"ז כט:]. (י) [מו"ק מ.]. (כ) גי' יפכ"ן הכוך שנקבר. (ל) שם מה., (מ) עי' מהרי"ם. (נ) [וע"ע תוס' ברכות יט: ד"ה מדלגין ותוס' שבת קנב: ד"ה עד ותיספות סוכה כג. ד"ה ולא וחוס' כתובות ד: ד"ה עד]. (ס) [כתובות לו.].

תורה אור השלם

1. ויצא את האשרה מבית יי מחוץ לירושלם אל נחל קדרון וישרף אתה בנחל קדרון וידק לעפר וישלך את עפרה על קבר בני העם:
מלכים ב כג ו
2. אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: דברים יב ב
3. וחבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם: במדבר כ א
4. והורדו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל:
דברים כא ד

הגהות הב"ח

(א) נס' שאני מת מצוה. נ"ב ול"ע בכ"ק דף פ"א ע"ב:

מוסף רש"י

מפתימות הגולל. זהו כסוי של תרון המת (כתובות ד:), ולא ההרים אלהיהם. שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו' ומה תלמדי את אלהיהם על ההרים, משמע עלמים ופסיליהם שעל ההרים קרוים אלהיהם ולא ההרים קרוים אלהיהם (שם ד' מה.), ומת מצוה קנה מקומו. לקוברו שם (סוטה מה.), מקום שנעל שם בעת מיתו קנאו לקבורה יאין בעל השדה מעכב עליו (ב"ק מא.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com